

Україні. Щоправда, те число було радше ретроспективне – своєрідна спокута за невелику увагу до цих країн у попередні десятиліття. (Фактично, за попередні роки «Індекс» опублікував лише один великий матеріал про Україну – статтю Богдана Нагайла про Ігоря Калинця). На тлі більшості постсоветських країн, не кажучи вже про країни «третього» світу, Україна виглядає сьогодні краєм загалом благополучним, хоч у хроніці поточних подій англійський часопис доволі ретельно фіксує загадкові напади на українських журналістів, судові переслідування, звільнення з праці.

Кажуть, із нагоди 25-річчя, своєрідна антологія «Індексу» вийшла в перекладі російською мовою у Москві. Можливо, такий самий дайджест не завадило б підготувати й по-українськи.

М. Р., У. О.

Міфи народів світу. – Львів: Просвіта, 1996;

Казки народів світу. – Львів: Просвіта, 1996.

Серед десятків підручників і посібників, виданих останнім часом різними видавництвами України за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» в рамках програми «Трансформація гуманітарної освіти в Україні», двотомове зібрання міфів та казок народів світу є публікацією, либонь, найменш елітарною. Видання, упорядковане Ольгою Бондарук і чудово оформлене Наталею Балух, Тетяною та Михайлом Москалями, за багатьма ознаками «тягне» на подарункове, а за змістом розраховане на найширшого читача. Його наклад, проте, становить лише п'ять тисяч примірників, жоден із яких, до того ж, не повинен надійти в продаж. Усі книжки, за умовами спонсорів згаданої соросівської програми, призначено для бібліотек. Будемо сподіватися, що саме туди вони й потраплять.

Літературні перекази казок і міфів, уміщених у двотомнику, розраховані на школярів, тож закономірно супроводжуються короткими коментарями-передмовами упорядника до кожного циклу (міфологія Месопотамії, Стародавнього Єгипту, Індії, Греції, Китаю, Скандинавії, давніх слов'ян). До певної міри вони справді виконують «дидактичну» функцію, хоч нерідко таки слабують на поверховість, загальники і загалом дають доволі слабке уявлення про синкретизм міфу, його світоглядну специфіку, його «до-логічний», конкретно-чуттєвий характер, про нерозрізнення в міфі реального й надреального (адже сам міф – це вища, парадигматична реальність), зв'язок міфу з ритуалом та магією, його найсуттєвіші функції – пояснення світу й регулювання, підтримання певного світового порядку. Подібно до того як ікона не є «картиною», міф не є «літературою»; він ніколи не мав розважальних функцій – на відміну від казки, котра, власне, й виникає внаслідок «десакралізації» міфу, втрати ним свого первісного абсолютно-священного й беззастережно-достовірного значення.

Зрозуміло, що пояснити подібні речі 12-літнім школярам непросто, а все ж певні спроби варт було зробити – порівнявши, наприклад,

міфологічну свідомість первісних людей із «наївною» свідомістю дво-трирічних дітей, для яких не існує абстрактних понять – лише конкретні речі, не існує етичних критеріїв – радше система табу (заборон), не існує межі між реальним та нереальним (як і самого поняття «реальності» чи «нереальності»), а причинно-наслідкові зв'язки замінюються найпростішою часовою послідовністю чи просторовою суміжністю (навіть складнопідрядні речення такою свідомістю не сприймаються, оскільки потребують уже певного рівня абстрагування).

Так само, маючи зразки міфів різних народів, можна було б показати подібність їхніх структур, зокрема вельми схожу у різних міфах роль богів-деміургів, «культурних героїв» та протилежних їм хитрунів-«трікстерів», еволюцію міфу від зображення хтонічного світу, світу потвор і зооморфних (твариноподібних) богів до богів людиноподібних (антропоморфних), пов'язаних сімейними та іншими соціальними відносинами, зрештою – можна було б показати вражаючий образ умираючого й воскресаючого бога («зерна») у землеробських культурах, що згодом так яскраво трансформувався у християнстві.

Певні недоліки можна доглядити і в самих текстах, де представлено найпопулярніші і найбільш, сказати б, «олітературнені» казки й міфи і де бракує, однак, не менш цікавих (по-своєму) міфів архаїчних – австралійських, полінезійських, африканських. Усе це, зрозуміло, не применшує вартості книг – перших, зрештою, в цьому роді, виданих в Україні.

М. Р.

J. Lobodowski. Narod jest niesmiertelny. [Виступи й інтерв'ю. Публікація Барбари Трухан]. – Poznan: Wers, 1996. – 102 s.

Донедавна творчість Юзефа Лободовського (1909 – 1988) була майже такою самою невідомою в Польщі, як і в Україні. Емігрувавши під час другої світової війни на Захід, він понад двадцять років пропрацював у польській редакції іспанського радіо в Мадриді, де загалом заслужено здобув собі репутацію завзятого антирадянщика й антикомуніста. Цьому сприяла й громадська та літературна діяльність поета, його активні публіцистичні виступи в західній та польській еміграційній пресі.

Такого, річ ясна, не пробачала не лише комуністична Москва, а й значно ліберальніша комуністична Варшава, – котра загалом толерантно ставилася до своєї неполітизованої діаспори (твори Мілоша, наприклад, хоч і зі скрипом, а все ж з'являлися час від часу в ПНРівських часописах та антологіях). Найкурійозніше в цій ситуації було те, що в 30-х роках молодий Лободовський фліртував з комуністами, був редактором кількох лівих видань у Любліні, що їх закривала, одне за одним, цензура, й сам писав досить радикальні статті та вірші. Обійти цю сторінку його діяльності було важко, отож офіційні історики «прогресивної» польської літератури часто